Zbornik sudske prakse

PRESUDA SUDA (četvrto vijeće)

11. rujna 2019.*

„Zahtjev za prethodnu odluku – Načela prava Unije – Postupovna autonomija – Načela ekvivalentnosti i djelotvornosti – Načelo pravne sigurnosti – Pravomoćnost – Povrat poreza koje je država članica naplatila u suprotnosti s pravom Unije – Pravomoćna sudska odluka kojom se nalaže plaćanje poreza koji nije u skladu s pravom Unije – Zahtjev za reviziju takve sudske odluke – Rok za podnošenje tog zahtjeva”

U predmetu C-676/17,

povodom zahtjeva za prethodnu odluku na temelju članka 267. UFEU-a, koji je uputio Curtea de Apel Ploieşti (Žalbeni sud u Ploieştiju, Rumunjska), odlukom od 5. listopada 2017., koju je Sud zaprimio 1. prosinca 2017., u postupku

Oana Mădălina Călin

protiv

Direcția Regională a Finanțelor Publice Ploieşti – A**dministrația Județeană a Finanțelor Publice Dâmbovița**,

Statul Român – M**inisterul Finanțelor Publice**,

Administrația Fondului pentru Mediu,

SUD (četvrto vijeće),

u sastavu: M. Vilaras, predsjednik vijeća, K. Jürimäe (izvjestitelj), D. Šváby, S. Rodin i N. Piçarra, suci,

nezavisni odvjetnik: M. Bobek,

tajnik: R. Şereş, administratorica,

uzimajući u obzir pisani postupak i nakon rasprave održane 28. studenoga 2018.,

uzimajući u obzir očitovanja koja su podnijeli:

– za rumunjsku vladu, u početku R. H. Radu, C.-M. Florescu i R. I. Haţieganu, u svojstvu agenata, zatim C. Canţăr, C.-M. Florescu i R. I. Haţieganu, u svojstvu agenata,

– za Europsku komisiju, A. Armenia i C. Perrin, u svojstvu agenata,

saslušavši mišljenje nezavisnog odvjetnika na raspravi održanoj 5. veljače 2019.,

* Jezik postupka: rumunjski

donosi sljedeću

Presudu

1 Zahtjev za prethodnu odluku odnosi se na tumačenje članka 4. stavka 3. UEU-a, članka 110. UFEU-a, članaka 17., 20., 21. i 47. Povelje Europske unije o temeljnim pravima (u daljnjem tekstu: Povelja) te načela lojalne suradnje, ekvivalentnosti, djelotvornosti i pravne sigurnosti.

2 Zahtjev je podnesen u okviru spora između O. M. Călin i Direcția Generală Regională a Finanțelor Publice Ploiești – Administrația Județeană a Finanțelor Publice Dâmbovița (Glavna regionalna uprava za javne financije u Ploieštiju – Okružna uprava za javne financije u Dambovici, Rumunjska), Statul Român – Ministerul Finanțelor Publice (Rumunjska Država – Ministarstvo javnih financija) te Administrația Fondului pentru Mediu (Fond za zaštitu okoliša, Rumunjska), povodom zahtjeva za reviziju pravomoćne sudske odluke kojom je zbog nepravodobnosti nedopuštenom proglašen zahtjev za reviziju druge pravomoćne sudske odluke kojom je O. M. Călin naloženo plaćanje ekološkog poreza naknadno proglašenog neusklađenim s pravom Unije.

Pravni okvir

3 Članak 21. Legea contenciosului administrativ nr. 554/2004 (Zakon br. 554/2004 o upravnim sporovima), od 2. prosinca 2004. (*Monitorul Oficial al României*, dio I., br. 1154. od 7. prosinca 2004., naslovljen „Izvanredni pravni lijekovi" predviđao je:

„1. Pravni lijekovi predviđeni Zakonikom o parničnom postupku mogu se podnijeti protiv pravomoćnih i neopozivih odluka koje su donijeli sudovi nadležni za upravne sporove.

2. Razlog za reviziju, uz one predviđene Zakonikom o parničnom postupku, čini i donošenje pravomoćne i neopozive presude kojom je povrijeđeno načelo nadređenosti prava [Unije] predviđeno člankom 148. stavkom 2., u vezi s člankom 20. stavkom 2. Ustava Rumunjske, u ponovno objavljenoj verziji Ustava. Zahtjev za reviziju podnosi se u roku od 15 dana nakon datuma obavijesti priopćene, odstupanjem od pravila iz članka 17. stavka 3., slijedom propisno obrazloženog zahtjeva zainteresirane stranke u roku od 15 dana nakon datuma donošenja odluke. O zahtjevu za reviziju odlučuje se u hitnom postupku i prioritetno te u roku od najviše 60 dana od njegova zaprimanja."

4 Iz zahtjeva za prethodnu odluku proizlazi da je članak 21. stavak 2. druga rečenica Zakona br. 554/2004 proglašen neustavnim presudom br. 1609/2010 Curtea Constituțională (Ustavni sud, Rumunjska) od 9. prosinca 2010.

5 Sud koji je uputio zahtjev u bitnome navodi da samo prva i treća rečenica članka 21. stavka 2. Zakona br. 554/2004 i dalje imaju pravne učinke. Nasuprot tomu, druga rečenica te odredbe, koja se odnosi na rok za podnošenje zahtjeva za reviziju, prestala je proizvoditi takve učinke.

6 Presudom br. 45/2016, od 12. prosinca 2016., objavljenom u *Monitorul Oficial al României* 23. svibnja 2017., Înalta Curte de Casație și Justiție (Vrhovni kasacijski sud, Rumunjska) presudio je da rok za podnošenje zahtjeva za reviziju koji se temelji na članku 21. stavku 2. Zakona br. 554/2004 iznosi mjesec dana i teče od datuma dostave pravomoćne odluke koja je predmet revizije.

7 Članak 509. Codul de procedură civilă (Zakonik o parničnom postupku), naslovljen „Predmet i razlozi za reviziju” u stavku 1. određuje:

„1. Revizija odluke o meritumu ili odluke koja se odnosi na meritum […], može se zatražiti ako je:

[…]

11. Curtea Constituțională (Ustavni sud), nakon što je presuda postala pravomoćna, donio je odluku o prigovoru istaknutom u tom predmetu, proglasivši odredbu na koju se taj prigovor odnosio neustavnom.”

8 Članak 511. stavak 3. Zakonika o parničnom postupku, naslovljen „Rok za podnošenje” određuje:

„U odnosu na razloge predviđene u članku 509. stavku 1. točkama 10. i 11., rok iznosi tri mjeseca od datuma na koji je presuda Europskog suda za ljudska prava ili odluka Curtea Constituțională (Ustavni sud) objavljena u *Monitorul Oficial al României*, dio I.”

Glavni postupak i prethodno pitanje

9 Dana 12. travnja 2013. O. M. Călin, rumunjska državljanka, kupila je rabljeni automobil podrijetlom iz Njemačke. Serviciul Public Comunitar Regim Permise de Conducere și Înmatriculare a Vehiculelor Târgoviște (Javna služba za vozačke dozvole i registraciju vozila, Trgovište, Rumunjska) naplatio je za registraciju tog automobila u Rumunjskoj ekološki porez za motorna vozila, u iznosu od 968 rumunjskih leua (RON) (oko 207 eura). O. M. Călin je taj iznos platila.

10 O. M. Călin podnijela je pred Tribunalul Dâmbovița – Secția a II-a civilă, de contencios administrativ și fiscal (Viši sud u Dambovici, drugo građansko vijeće za upravne i porezne sporove, Rumunjska) zahtjev za povrat tog iznosa zbog toga što nametanje takvog ekološkog poreza nije bilo u skladu s pravom Unije.

11 Presudom od 15. svibnja 2014., navedeni sud odbio je taj zahtjev.

12 Dana 28. travnja 2015. O. M. Călin je pred navedenim sudom podnijela prvi zahtjev za reviziju te presude, pozivajući se na presudu od 14. travnja 2015., Manea (C-76/14, EU:C:2015:216), u kojoj je Sud utvrdio da je taj ekološki porez uspostavljen protivno pravu Unije. Taj je zahtjev odbijen presudom od 16. lipnja 2015.

13 Dana 17. kolovoza 2016. O. M. Călin podnijela je drugi zahtjev za reviziju pred Tribunalul Dâmbovița – Secția a II-a civilă, de contencios administrativ și fiscal (Viši sud u Dambovici, drugo građansko vijeće za upravne i porezne sporove) protiv presude od 15. svibnja 2014. Taj zahtjev za reviziju temeljio se na presudi od 9. lipnja 2016., Budișan (C-586/14, EU:C:2016:421) te na članku 21. stavku 2. Zakona br. 554/2004 koji je trebao omogućiti reviziju pravomoćnih presuda donesenih protivno pravu Unije. Presudom od 11. listopada 2016., navedeni sud je prihvatio taj zahtjev za reviziju i naložio povrat ekološkog poreza uz kamate.

14 Glavna regionalna uprava za javne financije u Ploieștiju – Okružna uprava za javne financije u Dambovici podnijela je žalbu protiv te presude pred Cureta de Apel Ploiești (Žalbeni sud u Ploieștiju, Rumunjska).

15 Presudom od 16. siječnja 2017. taj je sud poništio presudu Tribunalul Dâmbovița – Secția a II-a civilă, de contencios administrativ și fiscal (Viši sud u Dambovici, drugo građansko vijeće za upravne i porezne sporove) od 11. listopada 2016. utvrdivši da je drugi zahtjev za reviziju podnesen nakon isteka roka od mjesec dana koji počinje teći od datuma dostave pravomoćne odluke koja je predmet revizije.

Taj je rok koji proizlazi iz presude br. 45/2016 obvezan za sve rumunjske sudove od trenutka objave te presude u *Monitorul Oficial al României*. Međutim, presuda protiv koje je podnesen zahtjev za reviziju dostavljena je O. M. Călin 26. svibnja 2014., dok je zahtjev za reviziju podnesen 17. kolovoza 2016.

16 Predmet glavnog postupka je zahtjev za reviziju presude od 16. siječnja 2017. koji je O. M. Călin podnijela sudu koji je uputio zahtjev. Taj se zahtjev, s jedne strane, temelji na povredi načela zabrane retroaktivnosti zakona s obzirom na to da je presuda od 9. lipnja 2016., Budişan (C-586/14, EU:C:2016:421), objavljena nakon što je nacionalna odluka čija je revizija tražena postala pravomoćna. S druge strane, navedeni se zahtjev temelji na povredi načela lojalne suradnje od strane Curtea de Apel Ploieşti (Žalbeni sud u Ploieştiju), zajamčenog u članku 4. stavku 3. UFEU-a.

17 U tim okolnostima, sud koji je uputio zahtjev dvoji o sukladnosti presude br. 45/2016 s načelom pravne sigurnosti i načelom lojalne suradnje te s načelima ekvivalentnosti i djelotvornosti.

18 U tom pogledu, sud koji je uputio zahtjev ističe da su činjenice u glavnom postupku različite od onih u predmetu u kojem je donesena presuda od 6. listopada 2015., Târşia (C-69/14, EU:C:2015:662), u kojoj je Sud utvrdio da se pravu Unije ne protivi nepostojanje postupka revizije pravomoćne sudske odluke kad se utvrdi da je ta odluka u suprotnosti s određenim tumačenjem prava Unije. Naime, sud koji je uputio zahtjev navodi da, za razliku od navedenog predmeta, u glavnom postupku postoji mogućnost revizije pravomoćne nacionalne sudske odluke donesene protivno pravu Unije.

19 Taj sud podsjeća da s obzirom na nepostojanje propisa Unije u području povrata nevaljano naplaćenih poreza, na svakoj je državi članici da, na temelju načela postupovne autonomije, utvrdi podrobna pravila postupka kojima se uređuju pravne radnje za zaštitu prava poreznih obveznika koja proistječu iz prava Unije. Ta postupovna pravila ipak bi trebala uvijek poštovati načelo lojalne suradnje, načela ekvivalentnosti i djelotvornosti te načelo pravne sigurnosti.

20 U predmetnom slučaju, članak 21. stavak 2. Zakona br. 554/2004 ne predviđa nikakav rok za podnošenje zahtjeva za reviziju, već takav rok proizlazi samo iz presude br. 45/2016.

21 Ipak, sud koji je uputio zahtjev navodi da primjena navedenog roka rezultira nemogućnošću da se O. M. Călin vrati porez koji joj je naplaćen protivno pravu Unije. Naime, O. M. Călin ne raspolaže nikakvim drugim nacionalnim postupovnim sredstvom za dobivanje povrata tog poreza.

22 U tim je okolnostima sud koji je uputio zahtjev odlučio prekinuti postupak i uputiti Sudu sljedeće prethodno pitanje:

„Mogu li se članak 4. stavak 3. UEU-a, koji se odnosi na načelo lojalne suradnje, članci 17., 20., 21. i 47. [Povelje], članak 110. UFEU-a, načelo pravne sigurnosti te načela ekvivalentnosti i djelotvornosti, koja proizlaze iz načela postupovne autonomije, tumačiti na način da im se protivi nacionalni propis, konkretno članak 21. stavak 2. [Zakona br. 554/2004], kako je protumačen u presudi [br. 45/2016], prema kojem je rok za podnošenje zahtjeva za reviziju na temelju odredbi članka 21. stavka 2. Zakona [br. 554/2004] mjesec dana, a počinje teći od dana dostave pravomoćne presude protiv koje se može podnijeti takav zahtjev?”

O prethodnom pitanju

23 Svojim pitanjem sud koji je uputio zahtjev želi u biti znati treba li pravo Unije, osobito načela ekvivalentnosti i djelotvornosti, tumačiti na način da mu se protivi nacionalna odredba, kako je protumačena presudom nacionalnog suda, kojom je predviđen prekluzivni rok od mjesec dana za podnošenje zahtjeva za reviziju pravomoćne sudske presude donesene protivno pravu Unije, koji počinje teći od dostave odluke protiv koje se zahtijeva revizija.

24 Najprije valja navesti da iz spisa kojim raspolaže Sud proizlazi da je O. M. Călin naloženo plaćanje ekološkog poreza za motorna vozila, dok je u presudi od 9. lipnja 2016., Budişan (C-586/14, EU:C:2016:421), Sud u biti presudio da članak 110. UFEU-a valja tumačiti na način da mu se protivi porez poput tog ekološkog poreza.

25 U tom pogledu, ustaljena je sudska praksa da je pravo na povrat porezâ naplaćenih u državi članici protivno pravu Unije posljedica i dodatak pravima što ih odredbe prava Unije koje zabranjuju takve poreze dodjeljuju poreznim obveznicima, poput onih koje je Sud protumačio. Države članice stoga načelno moraju izvršiti povrat poreza naplaćenih protivno pravu Unije (vidjeti u tom smislu presude od 9. studenoga 1983., San Giorgio, 199/82, EU:C:1983:318, t. 12.; od 19. srpnja 2012., Littlewoods Retail i dr., C-591/10, EU:C:2012:478, t. 24., i od 6. listopada 2015., Târşia, C-69/14, EU:C:2015:662, t. 24.).

26 Nadalje, valja podsjetiti na važnost načela pravomoćnosti kako u pravnom sustavu Unije tako i u nacionalnim pravnim sustavima. Naime, kako bi se osigurala stabilnost prava i pravnih odnosa kao i dobro sudovanje, važno je da sudske odluke koje su postale pravomoćne nakon što su iscrpljena sva raspoloživa pravna sredstva ili nakon isteka rokova predviđenih za ulaganje tih pravnih sredstava više ne mogu biti dovedene u pitanje (presude od 10. srpnja 2014., Impresa Pizzarotti, C-213/13, EU:C:2014:2067, t. 58.; od 6. listopada 2015., Târşia, C-69/14, EU:C:2015:662, t. 28., i od 29. srpnja 2019., Hochtief Solutions Magyarországi Fióktelepe, C-620/17, EU:C:2019:630, t. 54.).

27 Stoga pravo Unije ne nalaže nacionalnom sudu da izuzme iz primjene nacionalna postupovna pravila na temelju kojih sudska odluka postaje pravomoćna, iako bi se time ispravila nacionalna situacija koja nije u skladu s tim pravom (presude od 10. srpnja 2014., Impresa Pizzarotti, C-213/13, EU:C:2014:2067, t. 59.; od 6. listopada 2015., Târşia, C-69/14, EU:C:2015:662, t. 29. i od 29. srpnja 2019., Hochtief Solutions Magyarországi Fióktelepe C-620/17, EU:C:2019:630, t. 55.).

28 Naime, presuđeno je da pravo Unije, dakle, ne nalaže da nacionalno sudsko tijelo u pravilu mora preispitati pravomoćnu odluku kako bi uzelo u obzir tumačenje relevantne odredbe tog prava koje je Sud usvojio (vidjeti u tom smislu presude od 10. srpnja 2014., Impresa Pizzarotti, C-213/13, EU:C:2014:2067, t. 60.; od 6. listopada 2015., Târşia, C-69/14, EU:C:2015:662, t. 38., i od 29. srpnja 2019., Hochtief Solutions Magyarországi Fióktelepe, C-620/17, EU:C:2019:630, t. 56.).

29 Nasuprot tomu, iako primjenjiva nacionalna postupovna pravila, pod određenim uvjetima, predviđaju mogućnost da nacionalni sud preispita pravomoćnu odluku kako bi situaciju uskladio s nacionalnim pravom, ta mogućnost mora, u skladu s načelima ekvivalentnosti i djelotvornosti, prevladati ako su ispunjeni ti uvjeti kako bi se situacija o kojoj je riječ u glavnom postupku uskladila s pravom Unije (vidjeti u tom smislu presude od 10. srpnja 2014., Impresa Pizzarotti, C-213/13, EU:C:2014:2067, t. 62.; od 6. listopada 2015., Târşia, C-69/14, EU:C:2015:662, t. 30., i od 29. srpnja 2019., Hochtief Solutions Magyarországi Fióktelepe, C-620/17, EU:C:2019:630, t. 60.).

30 Naime, u skladu s načelom lojalne suradnje zajamčenom u članku 4. stavku 3. UEU-a, postupovna pravila za pravna sredstva čija je svrha osigurati zaštitu prava koja pravni subjekti izvode iz prava Unije ne smiju biti nepovoljnija od onih koja se odnose na slična pravna sredstva u nacionalnom pravu (načelo ekvivalentnosti) niti u praksi onemogućiti ili pretjerano otežati korištenje pravima koja priznaje pravni poredak Unije (načelo djelotvornosti) (presuda od 24. listopada 2018., XC i dr., C-234/17, EU:C:2018:853, t. 22. te navedena sudska praksa).

31 Poštovanje navedenih zahtjeva mora se ispitati vodeći računa o mjestu tih pravila u cjelokupnom postupku, tijeku postupka i posebnostima tih pravila pred različitim nacionalnim tijelima (presude od 27. lipnja 2013., Agrokonsulting-04, C-93/12, EU:C:2013:432, t. 38. i navedena sudska praksa te od 24. listopada 2018., XC i dr., C-234/17, EU:C:2018:853, t. 24.).

32 U predmetnom slučaju, iz elemenata kojima raspolaže Sud proizlazi da rumunjsko pravo pruža pravno sredstvo na temelju kojeg se može zahtijevati revizija pravomoćnih sudskih odluka za koje se utvrdi da su u suprotnosti s pravom Unije. Iz navoda koje je pružio sud koji je uputio zahtjev proizlazi da se zahtjev za reviziju podnosi u roku od mjesec dana koji počinje teći od dostave sudske odluke čija se revizija zahtijeva. Navedeni rok proizlazi iz presude br. 45/2016, koja se odnosi na tumačenje i primjenu članka 21. stavka 2. Zakona br. 554/2004.

33 Stoga valja razmotriti je li takav rok u skladu s načelima ekvivalentnosti i djelotvornosti.

Načelo ekvivalentnosti

34 U skladu s navedenim u točki 30. ove presude, načelo ekvivalentnosti zabranjuje državama članicama da predvide da postupovna pravila za zahtjeve namijenjene zaštiti prava koja osobe izvode iz prava Unije budu nepovoljnija od onih koja se odnose na slična pravna sredstva u nacionalnom pravu.

35 Valja dakle provjeriti može li se zahtjev za reviziju iz glavnog postupka smatrati sličnim zahtjevu koji se temelji na povredi nacionalnog prava, uzimajući u obzir predmet, pravnu osnovu i bitne elemente tog zahtjeva (vidjeti u tom smislu presude od 27. lipnja 2013., Agrokonsulting-04, C-93/12, EU:C:2013:432, t. 39. i od 24. listopada 2018., XC i dr., C-234/17, EU:C:2018:853, t. 27.).

36 U tom pogledu, kao što je u bitnome naveo nezavisni odvjetnik u točki 55. svojeg mišljenja, sud koji je uputio zahtjev u obrazloženju svojeg zahtjeva za prethodnu odluku ne spominje postojanje zahtjeva za reviziju koji se temelji na povredi nacionalnog prava te koji se može smatrati sličnim onom u glavnom postupku.

37 Nasuprot tomu, Komisija navodi da je zahtjev za reviziju pravomoćne sudske odluke kojom je povrijeđeno pravo Unije, predviđen u članku 21. stavku 2. Zakona br. 554/2004, sličan onomu predviđenom u članku 509. stavku 1. točki 11. Zakonika o parničnom postupku, koji predviđa mogućnost podnošenja zahtjeva za reviziju sudske odluke kada je, nakon što odluka postane pravomoćna, Curtea Constituțională (Ustavni sud) odlučio o prigovoru neustavnosti istaknutom u tom predmetu te je proglasio neustavnom odredbu obuhvaćenu tim prigovorom.

38 Međutim, Komisija smatra da je u predmetnom slučaju načelo ekvivalentnosti povrijeđeno jer su postupovna pravila primjenjiva na pravna sredstva temeljena na članku 509. stavku 1. točki 11. Zakonika o parničnom postupku povoljnija od onih primjenjivih na zahtjeve za reviziju podnesene na temelju članka 21. stavka 2. Zakona br. 554/2004. Naime, Komisija smatra da iako se prvi zahtjev može podnijeti u roku od tri mjeseca od datuma objave presude Curtea Constituțională (Ustavni sud) kojom se utvrđuje neustavnost nacionalne odredbe, drugi zahtjev mora se podnijeti u roku od mjesec dana od datuma dostave odluke čija se revizija zahtijeva.

39 Ipak, kao što je nezavisni odvjetnik naveo u točkama 71. i 77. svojeg mišljenja, u okviru članka 509. stavka 1. točke 11. Zakonika o parničnom postupku, presuda koju je donio Curtea Constituțională (Ustavni sud) kojom se utvrđuje neustavnost nacionalne odredbe dopušta reviziju samo pravomoćne sudske odluke donesene u okviru postupka u kojem su stranke istaknule prigovor neustavnosti nacionalne odredbe, dok članak 21. stavak 2. Zakona br. 554/2004 omogućuje reviziju svake pravomoćne sudske presude donesene protivno pravu Unije.

40 Međutim, budući da potonje nije pojašnjeno, Sud ne može utvrditi postojanje ili nepostojanje sličnosti između zahtjeva za reviziju uspostavljenog na temelju članka 21. stavka 2. Zakona br. 554/2004 i onog predviđenog u članku 509. stavku 1. točki 11. Zakonika o parničnom postupku ni, posljedično tomu, o tome poštuju li se u predmetnom slučaju zahtjevi koji proizlaze iz načela ekvivalentnosti.

41 Ipak, na sudu koji je podnio zahtjev je da provjeri poštuje li se u predmetu u glavnom postupku načelo ekvivalentnosti s obzirom na sudsku praksu navedenu u točki 30. ove presude, pri čemu taj sud i dalje ima mogućnost podnošenja novog zahtjeva za prethodnu odluku kada bude u mogućnosti pružiti Sudu sve elemente koji su potonjem potrebni za odluku o pitanju poštovanja načela ekvivalentnosti (vidjeti u tom smislu rješenje od 12. svibnja 2016., Security Service i dr., C-692/15 do C-694/15, EU:C:2016:344, t. 30. i navedenu sudsku praksu).

Načelo djelotvornosti

42 Kad je riječ o načelu djelotvornosti, valja podsjetiti na to da, prema ustaljenoj sudskoj praksi Suda, svaki slučaj u kojem se postavlja pitanje čini li nacionalna postupovna odredba nemogućom ili pretjerano otežava primjenu prava Unije mora biti analiziran uzimajući u obzir mjesto te odredbe u cjelokupnom postupku, njegovo odvijanje i osobitosti pred različitim nacionalnim sudovima. Imajući navedeno na umu, valja osobito uzeti u obzir, u slučaju potrebe, zaštitu prava obrane, načelo pravne sigurnosti i pravilno odvijanje postupka (presude od 14. lipnja 2012., Banco Español de Crédito, C-618/10, EU:C:2012:349, t. 49.; od 22. veljače 2018., INEOS Köln, C-572/16, EU:C:2018:100, t. 44., i od 24. listopada 2018., XC i dr., C-234/17, EU:C:2018:853, t. 49.).

43 Kad je riječ, konkretno, o prekluzivnim rokovima, Sud je presudio da je, u interesu pravne sigurnosti, utvrđivanje razumnih prekluzivnih rokova usklađeno s načelom djelotvornosti (vidjeti u tom smislu presude od 16. prosinca 1976., Rewe-Zentralfinanz i Rewe-Zentral, 33/76, EU:C:1976:188, t. 5.; od 10. srpnja 1997., Palmisani, C-261/95, EU:C:1997:351, t. 28.; od 29. listopada 2015., BBVA, C-8/14, EU:C:2015:731, t. 28. i od 22. veljače 2018., INEOS Köln, C-572/16, EU:C:2018:100, t. 47.).

44 U predmetnom slučaju, kao što proizlazi iz elemenata spisa kojima raspolaže Sud, Curtea de Apel Ploiești (Žalbeni sud u Ploieștiju) je u skladu s presudom br. 45/2016 utvrdio da je drugi zahtjev za reviziju koji je podnijela O. M. Călin nepravodoban. Prema toj presudi, rok za podnošenje zahtjeva za reviziju iznosio je mjesec dana od datuma kada je O. M. Călin dostavljena presuda od 15. svibnja 2014. čija se revizija traži.

45 Stoga valja provjeriti razumnost takvog roka, po isteku kojeg pojedinac više ne može podnijeti zahtjev za reviziju pravomoćne sudske odluke donesene protivno pravu Unije.

46 U tom pogledu valja utvrditi da se rok od mjesec dana za podnošenje takvog zahtjeva za reviziju pravomoćne sudske odluke, koji je, prema naslovu članka 21. Zakona br. 554/2004, „izvanredno pravno sredstvo”, sam po sebi ne može kritizirati.

47 Naime, prekluzivni rok za podnošenje zahtjeva za reviziju razuman je ako pojedincu omogućava ocjenu postojanja razloga za zahtijevanje revizije pravomoćne sudske odluke i, u slučaju potrebe, pripremu zahtjeva za reviziju potonje. U tom pogledu valja navesti da u ovom predmetu uopće nije istaknuto da je rok od mjesec dana određen u tu svrhu nerazuman (vidjeti analogijom presudu od 6. listopada 2009., Asturcom Telecomunicaciones, C-40/08, EU:C:2009:615, t. 44.).

48 Nadalje, valja pojasniti da rok za reviziju u glavnom postupku počinje teći od dostave predmetne pravomoćne sudske odluke strankama. Stoga se stranke ne mogu naći u situaciji u kojoj je taj rok istekao a da čak nisu znale za pravomoćnu sudsku odluku (vidjeti analogijom presudu od 6. listopada 2009., Asturcom Telecomunicaciones, C-40/08, EU:C:2009:615, t. 45.).

49 U tim okolnostima, duljina roka za reviziju u glavnom postupku ne čini, kao takva, praktički nemogućim ili pretjerano teškim podnošenje zahtjeva za reviziju pravomoćne sudske odluke.

50 Kad je riječ o pravilima primjene tog roka, valja podsjetiti da je načelu pravne sigurnosti pandan načelo zaštite legitimnih očekivanja te ono zahtijeva, s jedne strane, da su pravna pravila jasna, precizna i, s druge strane, predvidljiva za pojedince (vidjeti u tom smislu presude od 15. veljače 1996., Duff i dr., C-63/93, EU:C:1996:51, t. 20.; od 10. rujna 2009., Plantanol, C-201/08, EU:C:2009:539, t. 46., i od 11. lipnja 2015., Berlington Hungary i dr., C-98/14, EU:C:2015:386, t. 77.).

51 Međutim, iz odluke kojom je upućen zahtjev proizlazi da je rok od mjesec dana za podnošenje zahtjeva za reviziju određen presudom br. 45/2016 koja obvezuje rumunjske sudove počevši od njezine objave u *Monitorul Oficial al României*. Kao što to proizlazi iz pisanih očitovanja stranaka na pitanje Suda, iako je ta presuda donesena 12. prosinca 2016., u *Monitorul Oficial al României* objavljena je tek 23. svibnja 2017.

52 Dakle presuda br. 45/2016 još nije bila objavljena u *Monitorul Oficial al României* kad je O. M. Călin 17. kolovoza 2016. podnijela svoj drugi zahtjev za reviziju.

53 S obzirom na te elemente, pod uvjetom provjera koje mora izvršiti sud koji je uputio zahtjev, proizlazi da je Curtea de Apel Ploiești (Žalbeni sud u Ploieștiju) primijenio rok predviđen presudom br. 45/2016 kako bi utvrdio nepravodobnost drugog zahtjeva za reviziju koji je podnijela O. M. Călin, iako ta presuda još nije bila objavljena. Nadalje, iz informacija kojima raspolaže Sud ne proizlazi da je u trenutku u kojem je O. M. Călin podnijela navedeni zahtjev za reviziju u rumunjskom pravu postojao drugi rok za podnošenje takvog zahtjeva koji se mogao smatrati jasnim, preciznim i predvidljivim, u smislu sudske prakse navedene u točki 50. ove presude.

54 Na raspravi je rumunjska vlada ipak navela da su prije objave presude br. 45/2016 u *Monitorul Oficial al României* rumunjski sudovi primjenjivali različite rokove za podnošenje zahtjeva za reviziju koji se temelje na članku 21. stavku 2. Zakona br. 554/2004 jer nisu bili obvezni primjenjivati neki određeni rok.

55 Ako tom tvrdnjom rumunjska vlada želi opravdati primjenu rješenja uspostavljenog presudom br. 45/2016 prije same objave te presude, valja utvrditi da takva praksa ne može učiniti jasnim, preciznim i predvidljivim pravilo o roku za podnošenje zahtjeva za reviziju te time postići cilj pravne sigurnosti.

56 Nadalje, budući da je sud koji je uputio zahtjev naveo da je primjena navedenog roka od strane Curtea de Apel Ploiești (Žalbeni sud u Ploieștiju) rezultirala nemogućnošću davanja povrata poreza koji je od O. M. Călin naplaćen protivno pravu Unije, te s obzirom na to da O. M. Călin ne raspolaže nikakvim drugim nacionalnim postupovnim sredstvom za primanje povrata tog poreza, valja podsjetiti, kao što je naveo nezavisni odvjetnik u točki 103. svojeg mišljenja, da se načelu pravomoćnosti ne protivi priznanje načela odgovornosti države zbog odluke suda najvišeg stupnja (presuda od 30. rujna 2003., Köbler, C-224/01, EU:C:2003:513, t. 40.), poput suda koji je uputio zahtjev. Naime, osobito zbog okolnosti da se povreda prava koja proizlaze iz prava Unije koja je počinjena takvom odlukom uobičajeno više ne može ispraviti, ne može se pojedincima oduzeti mogućnost da se pozivaju na odgovornost države kako bi tim putem dobili pravnu zaštitu svojih prava (presude od 30. rujna 2003., Köbler, C-224/01, EU:C:2003:513, t. 34.; od 6. listopada 2015., Târșia, C-69/14, EU:C:2015:662, t. 40. te od 24. listopada 2018., XC i dr., C-234/17, EU:C:2018:853, t. 58.).

57 S obzirom na prethodno navedeno, na postavljeno pitanje valja odgovoriti na način da:

– pravo Unije, osobito načela ekvivalentnosti i djelotvornosti, valja tumačiti na način da mu se u načelu ne protivi nacionalna odredba, kako je protumačena u presudi nacionalnog suda, kojom se predviđa prekluzivni rok od mjesec dana za podnošenje zahtjeva za reviziju pravomoćne sudske odluke donesene protivno pravu Unije, koji teče od dostave odluke čija se revizija traži;

– ipak, načelo djelotvornosti, tumačeno u vezi s načelom pravne sigurnosti, treba tumačiti na način da mu se protivi, u okolnostima poput onih u glavnom postupku, primjena od strane nacionalnog suda prekluzivnog roka od mjesec dana za podnošenje zahtjeva za reviziju pravomoćne sudske odluke ako u trenutku podnošenja tog zahtjeva za reviziju presuda kojom je uspostavljen navedeni rok još nije bila objavljena u *Monitorul Oficial al României*.

Troškovi

58 Budući da ovaj postupak ima značaj prethodnog pitanja za stranke glavnog postupka pred sudom koji je uputio zahtjev, na tom je sudu da odluči o troškovima postupka. Troškovi podnošenja očitovanja Sudu, koji nisu troškovi spomenutih stranaka, ne nadoknađuju se.

Slijedom navedenoga, Sud (četvrto vijeće) odlučuje:

1. **Pravo Unije, osobito načela ekvivalentnosti i djelotvornosti, valja tumačiti na način da mu se u načelu ne protivi nacionalna odredba, kako je protumačena u presudi nacionalnog suda, kojom se predviđa prekluzivni rok od mjesec dana za podnošenje zahtjeva za reviziju pravomoćne sudske odluke donesene protivno pravu Unije, koji teče od dostave odluke čija se revizija traži.**

2. **Ipak, načelo djelotvornosti, tumačeno u vezi s načelom pravne sigurnosti, treba tumačiti na način da mu se protivi, u okolnostima poput onih u glavnom postupku, primjena od strane nacionalnog suda prekluzivnog roka od mjesec dana za podnošenje zahtjeva za reviziju pravomoćne sudske odluke ako u trenutku podnošenja tog zahtjeva za reviziju presuda kojom je uspostavljen navedeni rok još nije bila objavljena u *Monitorul Oficial al României.***

Potpisi